

## **СМАРТ-КОНТРАКТИ В ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИНАХ: ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ**

21 століття – стрімкий період розвитку суспільства, одним із наслідків якого стала поява таких правових феноменів, як: блокчейн, ІСО та смарт-контракти. Так, сьогодні смарт-контракти науковці та представники бізнесу характеризують, як універсальні інструменти, які здатні вирішити майже усі проблеми сучасного бізнесу, мінімізувати ризики, які потенційно виникають при укладанні та виконанні договорів[1]. З метою найкращого розкриття обраної тематики, з'ясування переваг, недоліків та перспектив використання смарт-контрактів, вважаємо за доцільне навести доктринальні підходи до розуміння поняття «смарт- контракт». Отже, смарт-контракт «представляє собою угоду, яку написано у формі комп'ютерного коду та яку можна укласти, змінити чи розірвати тільки за допомогою певної комп'ютерної програми» [2]. Це визначення істотно відрізняється від традиційного підходу до терміну договір [4].

Незважаючи на те, що сьогодні смарт-контракти набувають все більшого поширення, не менш важливими та такими, що потребують свого вирішення залишаються проблеми: «питання належного правового захисту прав сторін смарт-контракту; існує проблема у залученні державного реєстратора та/або нотаріуса у разі укладання смарт-контрактів; не менш важливим та відкритим залишається питання, пов'язане з належним вираженням правовим регулюванням укладання/виконання смарт-контрактів» [3]. У той же час, існує позиція, що хоча смарт-контракт може бути юридично-обов'язковою угодою, він не завжди є юридично обов'язковим. При цьому, смарт-контракт все одно повинен відповідати всім юридичним вимогам, встановлених для договору [5].

Тож, розглянемо деякі дискусійні питання використання смарт-контрактів. Як зазначено раніше, однією з найважливіших проблем є належний правовий захист прав сторін смарт-контракту. Наприклад, під час укладання смарт-договорів переважна більшість традиційних правових категорій сучасного договірної права вимагає свого розгляду та, відповідно, інтерпретації під кутом цифрових технологій. Серед науковців-прибічників використання смарт-контрактів панує думка, що категорія неналежного виконання зобов'язання не може бути застосована щодо смарт-контракту, оскільки останній за своєю правовою природою і спрямований на максимальне забезпечення саме належного виконання зобов'язання, тому фактично завдяки використанню смарт-контрактів усуваються ризики недобросовісності сторін договору.

Дискусійним сьогодні залишається питання, пов'язане з юрисдикцією вирішення спорів та притягненням до відповідальності сторін смарт-контракту у разі порушення ними умов. Це зумовлено тим, що досить часто сторони такого

договору перебувають не лише у різних країнах, а і на різних континентах, тобто знаходяться під різною юрисдикцією, що іноді ускладнює процес вирішення спорів. У такому випадку, вважаємо за доцільне, щоб сторони при укладанні смарт-контракту одразу вирішували питання підсудності.

Окремого дослідження потребує і питання відповідальності за порушення умов та помилки у смарт-контрактах. За таких обставин доцільним є врахування декількох чинників. Як зазначає Некіт К., по-перше, «якщо неналежне виконання за смарт-контрактом пов'язано з помилкою у програмному коді, виникає питання про те, хто має нести відповідальність за таку помилку. Убачається, що відповідальність за такі помилки має покладатись на сторону, яка взяла на себе обов'язок підготувати смарт-контракт. Наприклад, якщо смарт-контракт розробляється на замовлення боржника, він має нести ризик наявності помилки у смарт-контракті, яка спричинить неналежне виконання. Якщо розроблення смарт-контракту бере на себе кредитор, він має відповідати за допущене невиконання такого контракту. Зрозуміло, що в кожному разі сторона, яка бере на себе ризик невиконання смарт-контракту внаслідок технічних помилок, має право позову до розробника, з яким було укладено договір на розроблення програмного забезпечення. У рамках цього позову можна вимагати і відшкодування завданих невиконанням такого контракту збитків. По-друге, специфіка смарт-контракта полягає в тому, що відповідальність за його порушення може бути покладена на третю особу, яка втрутилася у програмний код, що призвело до неналежного виконання зобов'язання. Така відповідальність буде реалізовуватись у рамках норм деліктного права» [1].

Отже, проаналізувавши усе викладене, ми можемо зробити висновок про те, що сьогодні в період цифровізації та розвитку інформаційних технологій поява смарт-контрактів є закономірним явищем. Водночас, з метою належного забезпечення реалізації та захисту прав сторін таких договорів, законодавець має, зважаючи на потреби сучасності, сформувати нормативно-правову базу, що регламентуватиме такі правовідносини.

### Література:

1. Некіт К.Г. Переваги та недоліки смарт-контрактів як підстав виникнення права власності. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2020, № 3 (47). URL: <http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/229494/228501> (звернення: 27.10.23).
2. Що таке смарт-контракт. [https://lexinform.com.ua/yuridychna-praktyka/shho-take-smart-kontrakty-i-yaki-pryntsy-py-yih-roboty/#google\\_vignette](https://lexinform.com.ua/yuridychna-praktyka/shho-take-smart-kontrakty-i-yaki-pryntsy-py-yih-roboty/#google_vignette)
3. Мамчур Л., Недибалюк О. Цивільно-правові реалії допустимості використання смарт-контракту у договірних відносинах. *Історико-правовий часопис*: науковий журнал. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2018. № 2 (12). С. 90–94.
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 27.10.2023).
5. Белль Вонг, J.D. What are smart contracts, and how are they regulated and enforced? <https://www.legalzoom.com/articles/what-are-smart-contracts-and-how-are-they-regulated-and-enforced> (дата звернення: 31 10.2023).